

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 4 Δεκεμβρίου 2022

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι: Αντώνης Καρκαγιάννης, «Ανάπτυξη και Περιβάλλον»

Το φυσικό περιβάλλον παρομοιάζεται με επιφάνεια πάνω στην οποία οι άνθρωποι χάραξαν και χαράζουν το πέρασμά τους, την ανάπτυξή τους, την ιστορία τους και ολόκληρο τον πολιτισμό τους, μεταβάλλοντάς το από γεωφυσικό σε γεωιστορικό ή γεωπολιτιστικό. Ακόμα και τα αμιγώς πνευματικά επιτεύγματα και οι αρετές διαμορφώθηκαν σε στενή συνάρτηση με το φυσικό περιβάλλον, ορθότερα από τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

Η ανάγκη για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ανέκυψε ή έγινε αισθητή τις τελευταίες 5-6 δεκαετίες, στις μέρες μας, όταν αυτή η χάραξη προχώρησε τόσο βαθιά ώστε να απειλεί με καταστροφή την ίδια την επιφάνεια και ό,τι μέχρι τώρα χαράχθηκε πάνω σε αυτήν, δηλαδή τον πολιτισμό μας. Το περιβάλλον είναι σύνθετο, ενιαίο και αδιαίρετο, ταυτόχρονα γεωφυσικό και γεωιστορικό ή γεωπολιτισμικό. Όταν απειλείται, απειλείται στο σύνολό του.

Η παρομοίωση περιγράφει ικανοποιητικά την αντιφατική σχέση ανάμεσα στο σύνθετο περιβάλλον και στην ανάπτυξη. Είναι ακριβώς αυτό το σημείο τριβής μεταξύ επιστήμης του περιβάλλοντος και της πολιτικής. Η ανάπτυξη τροφοδοτείται αποκλειστικά από το περιβάλλον και με τους ρυθμούς που έχει σήμερα το απειλεί είτε με την εξάντληση των φυσικών πόρων είτε με επιβλαβή υποπροϊόντα. Δεν είναι η καταστροφή που εικάζεται ότι θα επέλθει κάποτε στο μέλλον, αλλά που συντελείται τώρα: η εξάντληση του νερού και άλλων φυσικών πόρων η ατμοσφαιρική ρύπανση, οι κλιματολογικές αλλοιώσεις, τα απορρίμματα και τα βιομηχανικά απόβλητα (ανάμεσα σ' αυτά και τα πυρηνικά), η καταστροφή των δασών, το φαινόμενο του θερμοκηπίου και άλλα είναι σημερινές ανοιχτές πληγές, προβλήματα που διογκώνονται και οξύνονται ακριβώς με τον ρυθμό της ανάπτυξης. Επιπλέον: όπως και η ανάπτυξη είναι κοινωνικά ανισομερής και άδικη, το ίδιο είναι και οι επιπτώσεις της. Ο Τρίτος Κόσμος είναι ο πιο φτωχός και ταυτόχρονα ο χώρος με την πιο εκτεταμένη καταστροφή του περιβάλλοντος. Και το τραγικότερο: με σχεδόν ανύπαρκτη θέληση για την προστασία του. Έχει άλλες προτεραιότητες...

Δεν υπήρξε μέχρι σήμερα πολιτική πρόταση για το σταμάτημα της ανάπτυξης ή για τον περιορισμό της με την επιβράδυνση του ρυθμού. Οι δύο βασικές προτάσεις, η φιλελεύθερη και η σοσιαλιστική, τις απολήξεις των οποίων ζούμε και σήμερα, χρονολογούνται από τον

προπερασμένο αιώνα, όταν η σχέση περιβάλλοντος και ανάπτυξης ήταν ακόμη ομαλή και ισόρροπη. Και οι δύο προτάσεις επιδιώκουν την επιτάχυνση της ανάπτυξης με την πληρέστερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων! Ο Κάρολος Μαρξ στήριξε ολόκληρη την κριτική του στις αντιθέσεις του καπιταλισμού που παρεμπόδιζαν τότε την ανάπτυξή του προς... την πλήρη καθυπόταξη της Φύσης στις ανάγκες του ανθρώπου!

Δεν επαληθεύτηκε: ο καπιταλισμός, χωρίς να τις εξαλείψει, υπερκέρασε τις αντιθέσεις του επιταχύνοντας με την «παγκοσμιοποιημένη» ανάπτυξή του τους ρυθμούς καταστροφής του περιβάλλοντος σε πλανητική κλίμακα.

Η πρόταση των οικολόγων για κάποιο είδος «αιφόρου» ανάπτυξης που θα στηριχθεί σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κινείται ακόμη στη σφαίρα της ουτοπίας. Φαίνεται ότι η ανάπτυξη είναι περισσότερο φυσικό φαινόμενο, παρά οικονομικό και κοινωνικό και επιβάλλει η ίδια τα κριτήρια της επιλογής της. Με άλλα κριτήρια, κοινωνικά, ηθικά ή περιβαλλοντικά, παύει να είναι ανάπτυξη! Υπάρχει εντούτοις ένα πλέγμα νομικών ρυθμίσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία φαίνεται ότι αντιμετωπίζει και τα οξύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Οι ρυθμίσεις αυτές όμως δεν σηματοδοτούν κάποια διαφορετική επιλογή. Εμφανίζονται εκεί όπου η καταστροφή έχει ήδη χαράξει σαφή όρια.

Πλήρες αδιέξοδο; Πολύ πιθανό. Λέγεται ότι οι άνθρωποι ποτέ δεν έλυσαν τα μεγάλα αδιέξοδα, τα ατομικά και τα συλλογικά. Απλώς τα βίωσαν και τα βιώνουν. Πολλοί στοχαστές προσπάθησαν και προσπαθούν να χαράξουν τα οικονομικά και κοινωνικά όρια της ανάπτυξης. Πιθανόν τα όρια αυτά να είναι φυσικά: η καταστροφή του περιβάλλοντος...

Άρθρο δημοσιευμένο στην «Καθημερινή»

ΚΕΙΜΕΝΟ II : Rush Rehm, «Voices of the Earth: Θέατρο – Περιβάλλον – Κοινωνική Δικαιοσύνη»

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα συνέντευξης του Rush Rehm (Καθηγητή Θεάτρου, Παραστατικών Τεχνών και Κλασικής Φιλολογίας, καλλιτεχνικού διευθυντή του Stanford Repertory Theater) στη Νατάσα Μερκούρη. Δημοσιεύτηκε στις 17/11/2021 στο περιοδικό Νέα Παιδεία.

- Πέρα από το κατεπείγον της κλιματικής αλλαγής, υπήρχε κάτι άλλο που σας παρακίνησε να δημιουργήσετε το πρόγραμμα «Voices of the Earth»;

- Κατ' αρχάς, να πω ότι οργανώνω και συντονίζω το καλοκαιρινό θεατρικό πρόγραμμα του Stanford Repertory Theatre εδώ και χρόνια. Το 2019 αποφασίσαμε να υλοποιήσουμε μια σειρά δράσεων με θέμα το περιβάλλον, αντιδρώντας έτσι στην κλιματική κρίση. Κι έτσι, ετοιμάσαμε την παράσταση «Voices of the Earth» (Φωνές της Γης), μια σύνθεση απόψεων διαφόρων ανθρώπων, αλλά και των τοποθετήσεών τους στο θέμα της περιβαλλοντικής κρίσης, με διαφορετικό και εξατομικευμένο τρόπο. Είχε την υποστήριξη και εντάχθηκε στο θερινό φεστιβάλ, του οποίου το πρόγραμμα ήταν, προφανώς, άμεσα συνδεδεμένο με την περιβαλλοντική κρίση. Η κεντρική ιδέα ήταν να συλλέξουμε απαντήσεις, σκέψεις, φιλοσοφικές τοποθετήσεις, ποιητικά κείμενα, επιστημονικές αντιδράσεις και πολιτικές απόψεις, αλλά και ανόητες αντιδράσεις και απόψεις για τον κόσμο γύρω μας. Το κοινό στοιχείο ήταν η Γη, όλα όσα βρίσκονται στη Γη και τον ουρανό, τα ζώα, η σχέση του ανθρώπου με τον φυσικό κόσμο, ο άνθρωπος ως μέρος της Φύσης. Ακόμα και υποθέσεις για το αν η Φύση είναι καλή ή σκληρή

απέναντι στον άνθρωπο, ή αν αδιαφορεί εντελώς για τα ανθρώπινα όντα. Πιστεύω ότι όλα τα παραπάνω ισχύουν.

- Γιατί επιλέξατε να δουλέψετε και με αρχαία κείμενα;

- Ως κλασικό φιλόλογο αλλά και ως άνθρωπο του θεάτρου με εντυπωσίασε το γεγονός ότι υπήρχαν σημαντικές πληροφορίες τόσο στον αρχαίο όσο και στον σύγχρονο κόσμο. Αλλά και σε όλο τον κόσμο, όχι μόνο τον δυτικό, για παράδειγμα στην Ασία, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική, σε κοινότητες αυτοχθόνων, σε αφροαμερικανικές κοινότητες. Με δυο λόγια, σε όλους τους ανθρώπους που ζούμε στον πλανήτη. Μας ενδιέφερε να συγκεντρώσουμε «φωνές» όχι μόνο από ποικίλες γεωγραφικά περιοχές αλλά και από ποικίλες ιστορικά περιόδους. Γιατί, ξέρετε, συχνά ζούμε μόνο το παρόν, νομίζουμε ότι μόνο αυτό έχει σημασία. Οι άνθρωποι, όμως, από τότε που άρχισαν να διατυπώνουν ερωτήματα αναρωτιούνται για τη σχέση τους με τη Φύση. Άρα, η αναδρομή μας στον αρχαίο κόσμο μόνο παράξενη δεν είναι, αν δούμε τα αποσπάσματα, για παράδειγμα, από τον Ησίοδο, τον Παρμενίδη, τον Αριστοτέλη, τον Αισχύλο, τον Ευριπίδη αλλά και αρκετούς ακόμα.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ : Αργύρης Χιόνης, «Προφητεία»

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή του Αργύρη Χιόνη «Η φωνή της σιωπής», Ποιήματα 1966-2000, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2019.

Θα 'ρθεί καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία
καραβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος κι οι γλάροι
κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθεί καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός
αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία
όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε και τ' όνειρο
θ' αλλάξει χρώμα'
δεν θα 'ναι πια γαλάζιο
αλλά κίτρινο.

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο της τέταρτης, πέμπτης και έκτης παραγράφου («Δεν υπήρξε μέχρι σήμερα... σαφή όρια») του **Κειμένου Ι** σε 70 – 90 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» με βάση το **Κείμενο ΙΙ**.

- α. Η παράσταση «Voices of the Earth» (Φωνές της Γης) δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ευρύτερου προγράμματος για την ευαισθητοποίηση απέναντι στην κλιματική αλλαγή.
- β. Τα έργα τα οποία αξιοποιήθηκαν για την παράσταση έχουν ευρύτητα προέλευσης, ανήκουν σε όλες τις επιστήμες, αλλά δεν περιλαμβάνουν πολιτικές τοποθετήσεις.
- γ. Η άποψη του Rush Rehm είναι ότι η Φύση είναι πάντοτε θετική απέναντι στον άνθρωπο.
- δ. Ο Rush Rehm δηλώνει γοητευμένος από τη διαχρονικότητα και την καθολικότητα του ζητήματος της σχέσης ανθρώπου - Φύσης.
- ε. Ο Rush Rehm θεωρεί ότι η εστίαση του ενδιαφέροντος στις σύγχρονες προσεγγίσεις για τη Φύση είναι καθοριστικό στοιχείο της παράστασης.

Μονάδες 10

B2. α. Ο αρθρογράφος στην πρώτη παράγραφο («**Το φυσικό περιβάλλον ... περιβάλλον**») του **Κειμένου Ι** χρησιμοποιεί μια αναλογία. Αφού εντοπίσετε τα δύο σκέλη της αναλογίας, να γράψετε τι πετυχαίνει με τη χρήση της. (Μονάδες 5)

β. Τι πετυχαίνει ο αρθρογράφος ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη με τη χρήση του ερωτήματος στην καταληκτική παράγραφο του **Κειμένου Ι** (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

B3. α. «**Κατ' αρχάς, να πω ότι οργανώνω και ... ισχύουν**». Στο απόσπασμα της απάντησης του Rush Rehm (**Κείμενο ΙΙ**), χρησιμοποιείται το α' ρηματικό πρόσωπο (ενικό και πληθυντικό). Να ερμηνεύσετε την επιλογή αυτή, σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει να πετύχει στα σημεία που χρησιμοποιεί τα παραπάνω ρηματικά πρόσωπα. (Μονάδες 5)

β. Να εντοπίσετε τον μακροπερίοδο λόγο στη δεύτερη παράγραφο («**Η ανάγκη ... στο σύνολό του**») του **Κειμένου Ι** και να αιτιολογήσετε τη χρήση του. (Μονάδες 5)

- γ. Να σχολιάσετε τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:
- i. και τα βιομηχανικά απόβλητα (ανάμεσα σ' αυτά και τα πυρηνικά) (3^η § παρένθεση)
 - ii. [...] «παγκοσμιοποιημένη» ανάπτυξή του (5^η § εισαγωγικά)
 - iii. Με άλλα κριτήρια, κοινωνικά, ηθικά ή περιβαλλοντικά, παύει να είναι ανάπτυξη! (6^η § θαυμαστικό)
 - iv. Πιθανόν τα όρια αυτά να είναι φυσικά: η καταστροφή του περιβάλλοντος... (7^η § διπλή τελεία και αποσιωπητικά)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Να ερμηνεύσετε, βασισμένοι σε τρεις κειμενικούς δείκτες, το βασικό, κατά τη γνώμη σας, θέμα του **Κειμένου III**. Ποια συναισθήματα και σκέψεις σας προκαλεί η ανάγνωση του ποιήματος; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Στο **Κείμενο I** παρουσιάζεται η άποψη: *«Η ανάπτυξη τροφοδοτείται αποκλειστικά από το περιβάλλον και με τους ρυθμούς που έχει σήμερα το απειλεί είτε με την εξάντληση των φυσικών πόρων είτε με επιβλαβή υποπροϊόντα.* Συμφωνείτε με τη θέση αυτή ή διαφωνείτε; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας και να αναφέρετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσατε εσείς οι νέοι να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. Η απάντησή σας στα δύο ζητούμενα να έχει τη μορφή άρθρου (350-400 λέξεις), που θα δημοσιευτεί σε οικολογικό περιοδικό της πόλης σας. Να αξιοποιήσετε δημιουργικά τις πληροφορίες του κειμένου αναφοράς.

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!